

JUHLAJULKAISU

PAAVO KASTARI

1907 · 13/11 · 1977

SUOMALAINEN LAKIMIESYHDISTYS

Vammala 1978. Vammalan Kirjapaino Oy.

ISBN 951-9068-80-5 (sid.)

ISBN 951-9068-81-3 (1/2 nahk.)

ISBN 978-951-855-872-2 (PDF)

70-vuotias Paavo Kastari

Itsenäisyytemme ensimmäisinä vuosikymmeninä lakimiehiin on kohdistunut monia odotuksia. Uuden valtion muodollisten ja toiminnallisten puitteiden vahvistaminen on pitkäaikainen prosessi, vaikka kansamme oli jo autonomian aikana kypsytynyt itse huolehtimaan omista asioistaan. Oikeudellisen koulutuksen saaneilla on ollut kysyntää johtaville paikoille.

Paavo Kristian Kastari on täyttänyt harvinaisen monipuolisella tavalla lakimiehen, yhteiskunnanrakentajan, roolin. Hänen pitkä uransa hallitussihteerinä, lainvalmistelukunnan jäsenenä, eduskunnan valtiovarainvaliokunnan ja suuren valiokunnan sihteerinä, valtiolaisen poliisin päällikkönä, ylimääräisenä hallintoneuvoksena, eduskunnan oikeusasiamiehenä sekä pariinkin otteeseen valtioneuvoston jäsenenä — sen ohella että hän koko ajan valmistautui päätehtäväänsä, Helsingin yliopiston valtiosääntö- ja kansainvälisen oikeuden professoriin vuosina 1956—1973 —, on juuri monitietoisesta ja monikäyttöisen juristin ura. Paavo Kastari on joutunut ottamaan kantaa moniin tärkeisiin kysymyksiin, ja hänen näissä yhteyksissä esittämillään ajatuksilla on edelleen kantavuutta.

Paavo Kastarin osaan kuului toimiminen syyttäjänä salaputkijutussa sekä kannanoton esittäminen oikeusasiamiehenä yleislakon valtiosäännön mukaisuudesta. Utteraa, tarkkaa ja sinnikäs Paavo Kastari käy vuosikymmeniä kestävästä kamppailusta vastaväittäjänsä ja monien muidenkin kanssa osoittaakseen, että »presidentillä ei olisi lupa tehdä päätöstä, josta valtioneuvosto ei ole hänen kanssaan ainoastaan toista mieltä vaan torjuu sen niin pontevasti, että kieltäytyy ottamasta siitä vastuuta». Paavo Kastari kieriskelee ministerinä lumihangessa Kesärannan saunan edustalla kiittäen ja kehuun jääkylmää nautintoa ulkomaalaisille diplomaateille niin kuin asiaan kuuluu sekä kerää aktiivisesti juristeja eri ikäluokista kotiinsa rattoisiin keskusteluihin. Hänen itsenäisiä kannanottojaan arvostetaan myös Tamminie-

messä. Kevään saapuessa häntä usein tarvitaan asiantuntijatehtäviin, konferensseihin ja yleensä kansainvälisten yhteyksien hoitamiseen, onhan hän ulkomaisten kollegojen keskuudessa tunnettu ja arvostettu. Ja kotitansereillaan Kurussa ja Kuusjärven aalloissa hän elää kesät intensiivisesti nauttien suomalaisesta elämänmuodosta.

Paavo Kastarin kanta valtiosäännön kokonaisuudistukseen on ollut viileähkön torjuva. Hänen mielestään nykyinen valtiosääntömme on edelleen käyttökelpoinen, se on kansallinen aarre. Vain joitakin tulkintamuutoksia ja pykäläkorjauksia tarvittaisiin.

Paavo Kastari ei kuitenkaan ole piintynyt parteensa. Hän seuraa kastarimaisella herkkyydellä päivän uutisia sekä hoitaa samalla puhdilla yleisen valtio-opin professuuria 1940-luvulla. Arvaa helposti, että traditionaalinen juristin toiminta ei täysin tyydytä Paavo Kastaria. Hän hakee oikeuden ja yhteiskunnan välisiä yhteyksiä, yhdistää estotta Sein'in Sollen'iin, ja tässä malttamattomassa dynaamisuuksessaan työntyy esille juristien tasapäisestä rintamasta. Toimiessani oikeustieteellisen tiedekunnan kirjastonhoitajana ihmettelin, miten tarkoin Paavo Kastari tunnisti ja kävi lainaamassa ne teokset, joissa käsiteltiin oikeudellisia kysymyksiä yhteiskuntatieteiden ja filosofian kannalta.

Kohtalo on onneksi joskus kohtuullinen ja oikeudenmukainen. Se voi antaa yksilölle tilaisuuden vielä kerran kerätä voimansa, latautua ja uudistua. Paavo Kastarille tämä tilaisuus oli valtiosääntö-oikeuden professuuri, jonka tarjoama työrauha ja keskittymismahdollisuudet alkoivat nopeasti tuottaa tuloksia.

Kirjoittaessani 60-vuotiaasta Paavo Kastarista (Lm 1967 s. 791—794) lopetin hänen siihenastisen elämäntyönsä arvioinnin sanoin: »Onnellisia vuosia, työn ja levon vuosia, vuorovaikutuksen ja yksinäisen luomisen vuosia, kuusikymmenvuotiaalle Paavo Kastarille». Tuskinpa kukaan meistä kuitenkaan kykeni kuvittelemaan, että kuusikymmenvuotiaana jo kestävä ja monipuolisen päivätyön tehneen päivänsankarin — ja maamme oikeustieteen — kohdalle osuisi sellainen pitkä, kypsyttävä intiaanikesä kuin on tapahtunut, vaikka intellektuellin kytymätön tiedonjano ja monipuolinen peruslukeneisuus olivat jo tuolloin olemassa.

Kuuden- ja seitsemänkymmenen ikävuotensa välillä Paavo Kastari on julkaissut kolme perustavaa laatua olevaa teosta: Valtiojärjestyksemme oikeudelliset perusteet (1969), Kansalaisvapauksien perustuslain turva (1972) sekä Suomen valtiosääntö (1977). Nämä kirjat peittävät vaikuttavalla tavalla valtio-oikeutemme keskeisen alueen.

Erityistä arvoa suoritukselle antaa se tosiasia, että kysymyksessä ei ole niin sanottu »häntien ajo», aikaisempien ajatuskulkujen kertominen ja pöytälaatikkoon unohtuneiden tekstien pölyttäminen, vaan tekijän uutta luova ote varmistuu teos teokselta. Emeritusvuodet ovat antaneet Paavo Kastarille tilaisuuden tutustua entistä laajemmin kansainvälisiin aatesuuntiin ja ajatuskulkuihin sekä uudistaa omaa tutkijanotettaan lähemmäs valtio-oppia, hallinto-oppia ja historiaa — Kastari voisi täydellä syyllä sanoa, että hän juristina on jo tullut puolitiehen näitä lähestymistapoja vastaan.

Kaikista niistä, jotka tuntevat Paavo Kastarin ja hänen avarat perspektiivinsä, tuntuu Kastarin irtaantuminen pykäläjuridiikan ahtaudesta olevan lähinnä hänen omia luontumuksiaan. Paavo Kastarin henkisesti vaativa pyrkimys jatkuvaan uudistumiseen on meille muille sekä lohduttava että velvoittava. Lohduttava siksi, että se osoittaa tutkijan kasvun täydet mahdollisuudet. Velvoittava siksi, että siitä ilmenevät myös tämän kasvun edellytykset ja vaikeudet, mikä kaikki johtaa väistämättä pohtimaan, olisiko uusien tutkijapolvien kasvun edellytyksiä mahdollista helpottaa muuttamalla rakenteellisesti ainakin lakimiehen jatkokoulutusvaiheita — onhan vanha mestari jäädytellessään korottanut rimaa.

Hyvin monet lakimieskohortit ovat Paavo Kastarin kouluttamia. Ne muistavat hänet mukaansa tempaavana ja avarakatseisena luennoitsijana ja opettajana. Paavo Kastari on pysynyt jatkuvasti valppaana, monitietoisena, valmiina kannanottoihin ja toimintaan. Aikakirjoihin hän tulee jäämään juuri monikäyttöisen juristin prototyypinä, omaehtoisena persoonallisuutena, jollaisia yhä harvemmin tapaa standardisoituvassa ja tasapäästävissä lakimieskunnassa.

Kauko Sipponen